

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ПНЗПО «Київський інститут
післядипломної педагогічної освіти»

К.О. Кушдавлатова

28.03.2025 р.

ТИПОВА ПРОГРАМА підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Інформатика в епоху ШІ: програмування, безпека та хмарні рішення»

Розробник(и): ПНЗПО «Київський Інститут післядипломної педагогічної освіти», ЄДРПОУ 44345732

Рецензент(и): Директор ПНЗПО «Київський інститут післядипломної педагогічної освіти» Кушдавлатова К.О.

Термін дії програми: з 2025 до 2030 року

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність типової програми - Швидка цифровізація вимагає від вчителя інформатики бути попереду технологічних трендів, навчати учнів основам кібергігієни та етичного використання ШІ.

Цільова група: Вчителі інформатики ЗЗСО, викладачі коледжів, керівники ІТ-гуртків.

Обсяг (тривалість): Загальний обсяг підвищення кваліфікації за цією програмою в межах одного освітнього циклу становить від 2 до 30 годин (0,06-1 кредит ЄКТС) та визначається індивідуально залежно від кількості обраних слухачем освітніх компонентів (тем). Слухач може проходити програму повторно, обираючи нові теми. У кожному випадку у сертифікаті зазначається фактично пройдений обсяг годин та тематика навчання.

Особливості реалізації програми - Програма має модульну структуру та реалізується у вигляді окремих освітніх циклів. У межах одного освітнього циклу слухач обирає одну або кілька тем відповідно до власних освітніх потреб. Кожна тема є логічно завершеним освітнім компонентом та може реалізовуватися автономно. Підсумковий обсяг підвищення кваліфікації в межах одного циклу формується шляхом накопичення обраних тем і становить від 2 до 30 годин. Слухач може проходити програму повторно, обираючи нові теми. За результатами кожного освітнього циклу видається окремий документ про підвищення кваліфікації із зазначенням фактично пройдених годин та тематики навчання.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна

Мета підвищення кваліфікації - Підвищення рівня цифрової майстерності вчителів відповідно до глобальних технологічних змін.

Завдання підвищення кваліфікації:

- Вивчення методів інтеграції ШІ в навчальний процес
- Опанування сучасних середовищ візуального програмування
- Методика викладання основ кібербезпеки
- Розробка веб-ресурсів для освітніх цілей

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- інформаційно-цифрова компетентність
- алгоритмічна грамотність
- технологічна адаптивність

- професійна креативність

Очікувані результати підвищення кваліфікації: Педагоги зможуть впроваджувати інноваційні курси, підготують учнів до свідомого вибору ІТ-професій та забезпечать високий рівень цифрової грамотності в школі.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації - Оцінювання здійснюється на основі виконання рекомендованих практичних та самостійних завдань, участі в проєктній діяльності, тестування або підсумкової роботи відповідно до програми.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації - Сертифікат або свідоцтво про підвищення кваліфікації встановленого зразка із зазначенням теми, обсягу годин та кредитів ЄКТС відповідно до вимог законодавства

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Навчально-тематичний план відображає перелік можливих курсів (тем), що реалізуються в межах програми. Проходження всіх тем, наведених у плані, не є обов'язковим. Кожна тема є окремим освітнім компонентом і може реалізовуватися автономно.

№	Назва теми	Лекції, год	Самостійна робота, год (мін.-макс.)	Усього, год (мін.-макс.)
1	Інтегрування програми Code CLUB в шкільний курс інформатики	1	1-29	2-30
2	Сервіси і додатки Google для організації спільної та командної роботи онлайн	1	1-29	2-30
3	Візуалізація навчального контенту за допомогою майндмепінгу або як навчати цікаво та захоплююче.	1	1-29	2-30
4	Як гаджети перетворити на помічника в роботі педагога.	1	1-29	2-30
5	Візуалізація навчального контенту, кроки до цікавого та захоплюючого уроку	1	1-29	2-30
6	Інновації у викладанні інформатики. Нові підходи у 5 класах НУШ.	1	1-29	2-30
7	Інформаційні технології на уроках інформатики. 5 клас НУШ	1	1-29	2-30
8	Інформатика. Підвищення кваліфікації	1	1-29	2-30
9	Інтерактивні презентації у Power Point. Прості кроки до цікавих уроків.	1	1-29	2-30
10	Ефективні методи запам'ятовування. Розвиток уваги та зосередженості учнів.	1	1-29	2-30
11	Цифрові інструменти для організації дослідницької діяльності учнів та учениць	1	1-29	2-30
12	Ефективні онлайн інструменти для створення дидактичних вправ в освітньому процесі	1	1-29	2-30
13	Розширення візуальної сприйнятливості у навчальному процесі	1	1-29	2-30
14	Надихаємо учнів до навчання: лайфхаки для цікавих уроків.	1	1-29	2-30
15	Покращення пам'яті: дослідження процесів та методів запам'ятовування.	1	1-29	2-30
16	Революція в класі: Додатки Google для оптимізації навчального процесу.	1	1-29	2-30

№	Назва теми	Лекції, год	Самостійна робота, год (мін.-макс.)	Усього, год (мін.-макс.)
17	Віртуальні інструменти для взаємодії та контролю знань на дистанційному уроці: швидке опитування та зворотній зв'язок учнів	1	1-29	2-30
18	Цифрові лайфхаки для якісного уроку інформатики в 5-6 класах НУШ у дистанційному та змішаному форматі	1	1-29	2-30
19	Оцінка рівня знань учнів за допомогою онлайн-тестів та опитування на дистанційному уроці: засоби та рекомендації для педагогів.	1	1-29	2-30
20	Виклики та перспективи використання технологій штучного інтелекту в освіті	1	1-29	2-30
21	Дизайн уроку в НУШ 7 клас. Інформатика	1	1-29	2-30
22	Сучасні підходи до навчання в НУШ на уроках інформатики.	1	1-29	2-30
23	Практичні аспекти вивчення програмування у шкільному курсі інформатики	1	1-29	2-30
24	НУШ. 7 клас. Інформатика. Новизна та зміни - плани та реалії.	1	1-29	2-30
25	Інтерактивні методи навчання інформатики в 8 класі НУШ: як зробити уроки цікавими та ефективними	1	1-29	2-30
26	Цифрова творчість на уроках інформатики з використанням інструментів штучного інтелекту	1	1-29	2-30
27	Практичний інтенсив: застосування інструментів ШІ на уроках інформатики у 7-8 класах НУШ.	1	1-29	2-30
28	Data literacy як нова базова грамотність.	1	1-29	2-30
29	Практична інформатика: робота з таблицями, графіками й статистикою без складної теорії.	1	1-29	2-30
30	Цифрова безпека на уроках інформатики 9 клас НУШ	1	1-29	2-30
31	Інтернет без ризиків: практичні інструменти цифрової безпеки для уроків інформатики у 9 класах НУШ	1	1-29	2-30
32	Інформатика і цифрова безпека: чого навчити дітей з початку року	1	1-29	2-30
33	Цифрові інструменти вчителя-предметника: економимо час на рутині	1	1-29	2-30

3. ЗМІСТ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ

Тема 1. Інтегрування програми Code CLUB в шкільний курс інформатики

Ключові питання теми: Навчальна програма укладена на основі світового досвіду роботи клубів Code Club. Прототип навчальної програми розроблено британськими ІТ-фахівцями Клер Саткліф та Ліндою Сандік у квітні 2012 року. Варто відзначити дотримання принципу доступності навчального матеріалу, врахування вікових особливостей і рівня підготовки здобувачів освіти, глибину змісту з усіх тем і розділів навчальної програми, системну організацію та широку палітру проектів з програмування мовами різного рівня, якісну онлайн-підтримку.

Тема 2. Сервіси і додатки Google для організації спільної та командної роботи онлайн

Ключові питання теми: Під час пандемії сучасна освіта зіткнулася із проблемою організації дистанційного навчання. є велика кількість додатків та сервісів для організації спільної та командної роботи, зокрема це додатки Google, які є безпечними, безкоштовними і надзвичайно ефективними

Тема 3. Візуалізація навчального контенту за допомогою майндмепінгу або як навчати цікаво та захоплююче.

Ключові питання теми: Сучасне життя, зокрема навчальне, є настільки активним, що іноді нам не вистачає банальної структурованості. Мапа думок є потужним мисленнєвим інструментом. Тож під час тренінгу розберемо, як створювати мапу думок і як з нею далі працювати

Тема 4. Як гаджети перетворити на помічника в роботі педагога.

Ключові питання теми: Опанувати основні поняття, а саме: - сучасні технології в навчальному процесі - як працює мозок дитини, враховуючи вікові особливості - як спілкуватись з батьками, щодо гаджетів в житті дитини - як гаджети, перетворити на помічника в роботі педагога

Тема 5. Візуалізація навчального контенту, кроки до цікавого та захоплюючого уроку

Ключові питання теми: Сучасний освітній процес вимагає особливої майстерності від вчителя, пошуку нових методів, прийомів та технологій навчання. З метою підтримки мотивації учнів до навчання, реалізації принципів компетентнісного навчання в нагоді стануть окремі освітні сервіси, які пробудять внутрішню мотивацію учнів до навчання CANVA, KAHOOT, WORDART, Classtime, LearningApps та ін.

Тема 6. Інновації у викладанні інформатики. Нові підходи у 5 класах НУШ.

Ключові питання теми: Молодь вивчає інформатику мову по-іншому, ніж діти або дорослі. Саме тому, сьогодні ми будемо говорити про викладання інформатики. Дізнаємось більше про те, як ефективно і різноманітно планувати уроки. Які фактори впливають на уроки. Відповіді на ці та інші питання ми охоче представимо Вам на нашому онлайн-семінарі.

Тема 7. Інформаційні технології на уроках інформатики. 5 клас НУШ

Ключові питання теми: Впровадження Нової української школи в 5 класах передбачає оновлення змісту та підходів викладання і навчання інформатики. Розглянемо основні стратегічні засади інформатичної освітньої галузі та конкретні можливості її реалізації, в тому числі в умовах дистанційного та змішаного навчання.

Тема 8. Інформатика. Підвищення кваліфікації

Ключові питання теми: Розвиток емоційного інтелекту, досягнення осмисленої гнучкості в управлінні власними емоційними реакціями дозволяє усвідомлено приймати виклики сьогодення. Навички ЕІ допомагають нам у розумінні власних емоцій та взаємодії з іншими людьми. Програма знайомить з системою роботи з розвитку ЕІ на уроках інформатики під час вивчення навчальних тем, а також під час проектної роботи.

Тема 9. Інтерактивні презентації у Power Point. Прості кроки до цікавих уроків.

Ключові питання теми: Сучасні мультимедійні технології вивчення

української мови та літератури. Прості кроки та цікаві ідеї для презентацій, Створення вікторин, ігор, інтерактивних аркушів у Power Point

Тема 10. Ефективні методи запам'ятовування. Розвиток уваги та зосередженості учнів.

Ключові питання теми: Сучасна школа відчуває потребу в отриманні практичних знань та умінь, зрозумілих алгоритмів роботи, що допоможуть покращувати пам'ять та увагу

Тема 11. Цифрові інструменти для організації дослідницької діяльності учнів та учениць

Ключові питання теми: Електронні платформи мають ряд переваг в організації навчання, а саме: доступність, наочність, інтерактивність, відсутність витрат на програмне забезпечення, технічну підтримку роботи програмного засобу, групова спільна робота, можливість використання мобільних пристроїв, співпраця та взаємодія усіх учасників освітнього процесу, можливість доступу до навчальних матеріалів з будь-якого пристрою. Учитель має усвідомити необхідність використання електронних платформ в освітньому процесі, навчитися працювати з сучасними сервісами та активно використовувати їх під час освітнього процесу

Тема 12. Ефективні онлайн інструменти для створення дидактичних вправ в освітньому процесі

Ключові питання теми: Сучасний вчитель бажає максимально отримати практичних знань та умінь, чіткого зрозумілого алгоритму роботи з сучасними онлайн інструментами, зокрема освоїти інструментарій хмарини слів, спільних документів віртуальних дошок та розглянути перспективи їх використання для створення дидактичних вправ в освітньому процесі в умовах змішаного навчання

Тема 13. Розширення візуальної сприйнятливості у навчальному процесі

Ключові питання теми: 1. Як створити ментальну карту за допомогою застосунків: онлайн і офлайн 2. Якісний візуальний контент для вчителя 3. Гайд: що? навіщо? як? на прикладі історії або громадянської освіти

Тема 14. Надихаємо учнів до навчання: лайфхаки для цікавих уроків.

Ключові питання теми: 1. Як створити ментальну карту за допомогою застосунків: онлайн і офлайн 2. Якісний візуальний контент для вчителя 3. Гайд: що? навіщо? як? на прикладі історії або громадянської освіти

Тема 15. Покращення пам'яті: дослідження процесів та методів запам'ятовування.

Ключові питання теми: Під час тренінгу педагоги матимуть змогу ознайомитися з процесами пам'яті та навчитися методам ефективного запам'ятовування

Тема 16. Революція в класі: Додатки Google для оптимізації навчального процесу.

Ключові питання теми: Під час пандемії та війни сучасна освіта зіткнулась із проблемою організації дистанційного та змішаного навчання, організацією синхронного та асинхронного дистанційного навчання, проблемою освітян були вибір платформи та недостатня обізнаність з їх використання. Про переваги та плюси платформ для дистанційного навчання

Тема 17. Віртуальні інструменти для взаємодії та контролю знань

на дистанційному уроці: швидке опитування та зворотній зв'язок учнів

Ключові питання теми: в отриманні практичних знань та умінь, чіткого зрозумілого алгоритму роботи з сучасними онлайн інструментами для створення тестувань Classtime i Plickers

Тема 18. Цифрові лайфхаки для якісного уроку інформатики в 5-6 класах НУШ у дистанційному та змішаному форматі

Ключові питання теми: Виступ включає у себе короткий огляд основних підходів до викладання інформатики за концепцією НУШ, методичні аспекти впровадження елементів змішаного та дистанційного навчання, методiku використання різних цифрових інструментів та платформ для відповідних етапів уроку.

Тема 19. Оцінка рівня знань учнів за допомогою онлайн-тестів та опитування на дистанційному уроці: засоби та рекомендації для педагогів.

Ключові питання теми: в отриманні практичних знань та умінь, чіткого зрозумілого алгоритму роботи з сучасними онлайн інструментами для створення тестувань Classtime i Plickers

Тема 20. Виклики та перспективи використання технологій штучного інтелекту в освіті

Ключові питання теми: Сьогодні штучний інтелект впевнено займає місце лідера серед інноваційних технологій. Презентація ChatGPT - 'розумного' бота, який здатний аналізувати текст, розуміти його зміст та генерувати відповіді, викликала захоплення серед користувачів. Він може виконувати завдання, які раніше були виключно в компетенції людини. Проте, використання таких інновацій в освіті викликає занепокоєння. Чи не призведе це до зниження рівня інтелектуальної активності та мотивації школярів? Тож дізнаємося як використати технології штучного інтелекту із користю для освітнього процесу.

Тема 21. Дизайн уроку в НУШ 7 клас. Інформатика

Ключові питання теми: Діти НУШ, структура уроків для НУШ, організація ефективного уроку

Тема 22. Сучасні підходи до навчання в НУШ на уроках інформатики.

Ключові питання теми: 1. Вступ: огляд теми та її актуальність у сучасному освітньому контексті. 2. Сучасні підходи до навчання інформатики: застосування інтерактивних методів навчання, використання проектної роботи для стимулювання творчого мислення та практичних навичок, інтеграція технологій у навчальний процес. 3. Інтеграція інформатики з іншими предметами: приклади співпраці інформатики з математикою, природничими науками, мовами тощо, значення інформатичної грамотності для розвитку учнів у всіх сферах життя. 4. Професійний розвиток вчителів: підготовка вчителів до впровадження сучасних методик навчання, підтримка вчителів у професійному зростанні та оволодінні новими технологіями.

Тема 23. Практичні аспекти вивчення програмування у шкільному курсі інформатики

Ключові питання теми: Програма виступу зосереджена на обговоренні різноманітних методів навчання програмування у шкільній інформатиці, включаючи використання візуальних мов, традиційне текстове програмування та проблемно-орієнтоване навчання. Особлива увага буде приділена інтеграції програмування з іншими предметами та розвитку креативності та проблемного мислення учнів, з метою створення ефективної шкільної програми, що відповідає вимогам сучасності.

Тема 24. НУШ. 7 клас. Інформатика. Новизна та зміни - плани та реалії.

Ключові питання теми: 1. Зміст, структура, вимоги до курсу інформатики в 7 класі НУШ. 2. Орієнтири оцінювання результатів навчання учнів в інформатичній освітній галузі. 3. Створення єдиного, безпечного освітнього середовища реально+віртуально класу, учня, вчителя; створення електронного робочого зошита. 4. Розробка плану впровадження та реалізація проектної діяльності при вивченні інформатики в 7 класі НУШ - реалізація компетентностей НУШ.

Тема 25. Інтерактивні методи навчання інформатики в 8 класі НУШ: як зробити уроки цікавими та ефективними

Ключові питання теми: Учасники ознайомляться з сучасними інтерактивними методами навчання інформатики в 8 класі НУШ, зокрема гейміфікацією, проектною діяльністю та STEAM-інтеграцією. Будуть розглянуті онлайн-інструменти Kahoot, Quizizz, LearningApps для активізації навчального процесу та методи командної роботи метод кейсів, рольові ігри, дослідницькі завдання. Практична частина включатиме розробку інтерактивних уроків, створення цифрових навчальних матеріалів та обмін досвідом щодо використання сучасних технологій в освітньому процесі.

Тема 26. Цифрова творчість на уроках інформатики з використанням інструментів штучного інтелекту

Ключові питання теми: Сучасний вчитель бажає максимально отримати практичних знань та умінь, чіткого зрозумілого алгоритму роботи з оновленими програмами для 7-8 класів НУШ, щоб забезпечити ефективний освітній процес, використовуючи сучасні технології та ШІ на уроках інформатики.

Тема 27. Практичний інтенсив: застосування інструментів ШІ на уроках інформатики у 7-8 класах НУШ.

Ключові питання теми: Сучасний вчитель бажає максимально отримати практичних знань та умінь, чіткого зрозумілого алгоритму роботи з оновленими програмами для 7-8 класів НУШ, щоб забезпечити ефективний освітній процес, використовуючи сучасні технології та ШІ на уроках інформатики.

Тема 28. Data literacy як нова базова грамотність.

Ключові питання теми: У ХХІ столітті дані стали основою прийняття рішень у всіх сферах життя — від економіки та медицини до освіти й державного управління. Щодня людина стикається з графіками, статистикою, рейтингами, алгоритмічними рекомендаціями та аналітичними висновками, зокрема створеними штучним інтелектом. Проте вміння правильно інтерпретувати ці дані, перевіряти їхню достовірність і розпізнавати маніпуляції залишається недостатньо сформованим.

Тема 29. Практична інформатика: робота з таблицями, графіками й статистикою без складної теорії.

Ключові питання теми: У ХХІ столітті дані стали основою прийняття рішень у всіх сферах життя — від економіки та медицини до освіти й державного управління. Щодня людина стикається з графіками, статистикою, рейтингами, алгоритмічними рекомендаціями та аналітичними висновками, зокрема створеними штучним інтелектом. Проте вміння правильно інтерпретувати ці дані, перевіряти їхню достовірність і розпізнавати маніпуляції залишається недостатньо сформованим.

Тема 30. Цифрова безпека на уроках інформатики 9 клас НУШ

Ключові питання теми: Програма розкриває теоретичні та практичні аспекти цифрової безпеки: безпечний інтернет-простір, кіберзагрози та методи їх попередження, захист персональних даних, цифровий слід, авторське право, розпізнавання фейкової інформації та маніпуляцій. Передбачено використання інтерактивних методів, кейсів, проектної діяльності та цифрових інструментів для формування життєвих компетентностей учнів.

Тема 31. Інтернет без ризиків: практичні інструменти цифрової безпеки для уроків інформатики у 9 класах НУШ

Ключові питання теми: Програма розкриває теоретичні та практичні аспекти цифрової безпеки: безпечний інтернет-простір, кіберзагрози та методи їх попередження, захист персональних даних, цифровий слід, авторське право, розпізнавання фейкової інформації та маніпуляцій. Передбачено використання інтерактивних методів, кейсів, проектної діяльності та цифрових інструментів для формування життєвих компетентностей учнів.

Тема 32. Інформатика і цифрова безпека: чого навчити дітей з початку року

Ключові питання теми: Розглядаємо основи цифрової безпеки й медіаграмотності для учнів, захист персональних даних, корисні сервіси для автоматизації роботи вчителя, хмарні документи та інструменти спільної роботи в класі.

Тема 33. Цифрові інструменти вчителя-предметника: економимо час на рутині

Ключові питання теми: Розглядаємо основи цифрової безпеки й медіаграмотності для учнів, захист персональних даних, корисні сервіси для автоматизації роботи вчителя, хмарні документи та інструменти спільної роботи в класі.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи:

1. Закон України Про вищу освіту
2. Закон України Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій
3. Закон України Про дошкільну освіту
4. Закон України Про загальну середню освіту
5. Закон України Про інноваційну діяльність
6. Закон України Про наукову і науково-технічну діяльність
7. Закон України Про наукову і науково-технічну експертизу
8. Закон України Про освіту
9. Закон України Про позашкільну освіту
10. Закон України Про професійно-технічну освіту
11. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні
12. Національна доктрина розвитку освіти
13. Положення про державний вищий навчальний заклад
14. Положення про дистанційне навчання
15. Положення про інститути післядипломної педагогічної освіти
16. Положення про організацію навчального процесу
17. Постанова кабінету міністрів України від 28.03.2002 № 379 Про затвердження Державної програми "Вчитель"

Основна література:

1. Бахтіна Г. П. Інформатизація суспільства та проблема «кліпового мислення». URL: <http://kpi.ua/1102-7>.
2. Безпечна і дружна до дитини школа в контексті реформи «НУШ» / В.Пономаренко, Т.Воронцова, О.Сакович. URL: <http://surl.li/dwuik>
3. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: [монографія]. Київ : Атіка, 2008. 684 с.
4. Біла книга. Діяльнісний підхід у школі./ Р. Паркер, Б.С. Томсен. The LEGO Foundation, 2019. 75 с. URL: <https://cutt.ly/H1FE8Wy>
5. Використання ігрових технологій під час вивчення біології / Уклад. К.М. Задорожний. Харків: Вид. група «Основа», 2010. 141 с.
6. Гондарева Г.В. Концепція розвитку емоційного інтелекту старшокласників у навчально-виховному процесі. Таврійський вісник освіти. 2013. № 2. С. 260-264.
7. Даниленко Л.І. Світочі української науки: життя та наукова діяльність: метод. посібник /Л.І. Даниленко, І.Ю. Гогайзель, Л.І. Гнед та ін. Черкаси: КНЗ «ЧОІПОПП Черкаської обласної ради», 2018. 104 с.
8. Державний стандарт базової загальної освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
9. Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» : Постанова КМУ від 04.04.2018 № 237 (зі змінами від 05.07.2024 №796). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/237-2018-%D0%BF#Text>
10. Зеленська Л.Д. Мовно-комунікативна компетентність учителя-коуча, ментора, тьютора, фасилітатора (на прикладі програми «Освітологія»). Молодь і ринок. № 9(195). 2021 С. 16-20.
11. Інтегровані завдання для молодших школярів: цікаво, пізнавально, креативно. / Л.Добровольська, В.Андросова. Черкаси: видавництво КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2022. 70 с.
12. Календар морально-патріотичних цінностей сучасного школяра: науково-методичний посібник / Н.М. Степанова, В.С. Кудін. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2020. 152 с.
13. Кальчева О.Ю., Місяк О.К. Методичний посібник до програми «Управління гнівом». Київ, 2015. 60 с.
14. Кобинець Я. Підходи Нової української школи, або Шлях до дитячого серця. URL: <https://bit.ly/3Fjy05x>
15. Коваль А.П., Культура ділового мовлення: писемне та усне ділове спілкування. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ, 1997. с.193-280.
16. Конституція України. Основний закон. Київ, 1996. URL: <https://bit.ly/3Wl5vu3>
17. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження КМУ від 14.12.2016 № 988-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p>
18. Кремень В. Г. Світ знання : людина, наука, освіта. Київ : Знання України, 2016. 87 с.
19. Крижанівський В.В. Природнича освіта в умовах реформування Нової української школи. Педагогічний вісник, 2022. № (3)109. С. 32-33.
20. Крутий К.Л., Стеценко І.Б. Парціальна програма формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт». Освітній напрям «Технології або Таємничі перетворення». Запоріжжя: ТОВ«ЛІПС» ЛТД, 2020. 192 с.
21. Лесько О. Й., Прищак М. Д., Залюбівська О. Б., Рузакова Г. Г. Етика ділових стосунків : навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2011. 310 с.
22. Литвиненко Г., Клясен Н. Управління проектами: сутність та особливості застосування в освіті. Рідна школа. 2017. №11-12. С. 39-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2017_11-12_9
23. Лютко О. М. Запровадження мотиваційного менеджменту в закладі освіти / О. М. Лютко. - Рівне : РОІГІПО, 2018. - 180 с.

24. Мариновська О. Інтегральна технологія навчання: від теорії до практики. Початкова освіта. 2011. № 32 (608). С. 3-5.
25. Маршалл Розенберг. Ненасильницьке спілкування. Мова життя. Ранок. 2020. 263 с.
26. Менеджмент освітньої організації. Харків : ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.
27. Нова українська школа зустрічає першокласників / авт.-уклад. Л.Добровольська, В.Андросова. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2018. 216 с.
28. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу : методичні рекомендації. Уклад. О. М. Шевчук. Умань, 2010. 37 с.
29. Організація роботи з розв'язання проблеми насильства в школі: навчально-методичний посібник / упорядники: Дубровська Є. В., Ясеновська М. В.; редакційна група: Алексеєнко М. К., Дендебера М. П., Соловйова О. Д. Київ: Huss, 2011. 96 с.
30. Освітня програма навчального закладу. URL: <https://bit.ly/3ckLjDp>
31. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади / О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русіщ // Асоціація міст України. - К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015.-396 с.Васянович Г. П. Педагогічна етика : навч. посіб. Г. П. Васянович. - Львів : Сподом, 2010.-420 с.
32. Податковий кодекс Україн. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
33. Поспелова Т. Розвиток лідерського потенціалу керівника закладу середньої освіти : навч. посіб. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 36 с.
34. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
35. Про позашкільну освіту : Закон України від 22.06.2000. №1841-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 46, ст. 393. Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
36. Пушкарьова Т. О. Педагогічне проектування в системі загальної середньої освіти: теорія і практика: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2017. 308 с.
37. Романовський О.Г., Гура Т.В., Книш А.Є., Бондаренко В.В. Теорія і практика формування лідера: навч. посіб. Харків, 2017. 100 с
38. С. 9-14.
39. Сікора Я. Інтеграція електронного навчання і дистанційних освітніх технологій в навчальний процес ВНЗ. Актуальні питання сучасної інформатики. № 3. С. 92-95.
40. Скиба М. Цінності в школі – від глухої оборони до навігації в незвіданому. Нова українська школа.URL: <https://bit.ly/3UrXXnA>
41. Скиба Микола. Краще разом. Що таке педагогіка партнерства і навіщо вона в НУШ. URL: <https://bit.ly/30xzdEL>
42. Стратегія фінансової грамотності. Національний банк України. URL: <https://bit.ly/3POU8Im>
43. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі: навч.-метод. посіб. О.І.Пометун. Київ, 2020. 104 с.
44. Фінанси : збірник тестових завдань. І. І. Біломістна. Харків : ХІБС УБС НБУ, 2010. 64 с.
45. Фінансовий сенсей. Дія. Цифрова освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/finansovyy-sensey>
46. Щодо нагальних питань впровадження Закону України «Про повну загальну середню освіту» : лист МОН від 08.04.2020 №1/9-201. URL: <https://bit.ly/3wlUDiR>
47. Як підвищити креативність? Тренінг, спрямований на формування креативності. Шкільний світ. 2007. № 23-24. С. 19-35.
48. European Diploma in Psychology: Draft Proposal prepared for consultation from the EuroPsy2 Project Group. Version 2.7 revised. October 2003. URL: <http://www.europsy.eu.com>

Додаткова література:

1. Автономія як шлях до ефективного менеджменту школи. Методичні рекомендації. / Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. Київ, 2019, 47 с.
2. Барна І.В. Загальна біологія: збірник задач. Тернопіль: Підручники і посібники, 2017. 736 с.
3. Васильченко А.А. та ін. Епідеміологія. Київ: Здоров'я, 1993. 464 с.
4. Даниленко Л.І. Національно-патріотичне виховання учнів на уроках біології: метод. посібник / Л.І. Даниленко, С.О. Гончаренко, Т.В. Громова та ін. Черкаси: КНЗ «ЧОІПОПП Черкаської обласної ради», 2017. 79 с.
5. Державний стандарт базової загальної освіти : постанова КМУ від 30.09.2020 № 898. URL: <https://bit.ly/3ifCKgF>
6. Ковбасюк Ю. В. Державне управління : підручник : у 2 т. Київ ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. Т. 1. 564 с.
7. Конституція України. Основний закон. Київ, 1996.
8. Нова українська школа : методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного навчання : навчально-методичний посібник / М. Вашуленко. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2019. 192 с.
9. Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова КМУ від 21.08.2019 № 800 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 27.12.2019 №1133). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>.
10. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації новопризначених керівників закладів загальної середньої освіти : наказ МОН від 16.09.2022 № 817. URL: <https://bit.ly/3jkPBkS>
11. Степаненко О.О. Обґрунтування поняття «тьютор» у освітньо-дослідницькому просторі. Педагогічні науки, 2018. С. 198-204.
12. Фасоля А. Читацька компетентність: що формуємо, що і як перевіряємо й оцінюємо. Дивослово, № 9. 2017. С. 8-15.
13. Що таке педагогіка партнерства: правила сучасного викладання. URL: <https://bit.ly/3HjoQoF>